

Prof. dr hab. Dariusz Kubinowski
Profesor nauk społecznych
Doktor habilitowany nauk humanistycznych
w zakresie pedagogiki – pedagogiki kultury
Uniwersytet Szczeciński
Wydział Humanistyczny
Instytut Pedagogiki

RECENZJA
OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO I AKTYWNOŚCI NAUKOWEJ
DR SYLWII SŁOWIŃSKIEJ
PRZYGOTOWANA W RAMACH POSTĘPOWANIA HABILITACYJNEGO

Niniejsza recenzja, przygotowana dla Rady Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego w ramach postępowania habilitacyjnego Dr Sylwii Słowińskiej, realizowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie pedagogika, składa się z następujących części:

- podstawowe informacje o Kandydatce,
- ocena istotności aktywności naukowej Kandydatki po uzyskaniu stopnia naukowego doktora,
- ocena wskazanego przez Kandydatkę osiągnięcia naukowego jako podstawy ubiegania się o stopień doktora habilitowanego,
- konkluzja recenzji.

Podstawowe informacje o Kandydatce

Dr Sylwia Słowińska urodziła się w 1972 roku. W 1998 roku uzyskała tytuł zawodowy magistra pedagogiki w zakresie pracy kulturalno-oświatowej, na Wydziale Pedagogicznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. T. Kotarbińskiego w Zielonej Górze na podstawie

pracy magisterskiej *Uwarunkowania kształcenia animatorów społeczno-kulturalnych w opiniach kandydatów do zawodu*. Fakty te wskazują, że od początku swojej drogi naukowej interesowała się zagadnieniami działalności kulturalnej oraz animacji społeczno-kulturalnej, które - jak się okazało - stały się także centralne w Jej późniejszej pracy naukowo-badawczej. Przygotowanie do tej pracy uzyskała w jednym z czołowych polskich ośrodków akademickich specjalizujących się w tej problematyce, a mianowicie w Zakładzie Pedagogiki Kulturalno-Oświatowej Uniwersytetu Zielonogórskiego, w którym została zatrudniona jako pracownik naukowo-dydaktyczny w 1999 roku i w którym (po zmianie nazwy na Zakład Animacji Kultury i Andragogiki UZ) pracuje do dziś na stanowisku adiunkta. W tym samym roku dodatkowo ukończyła studia licencjackie na kierunku - filologia niemiecka, co wyposażyło Ją w kompetencje lingwistyczne z tego obszaru kulturowego i wydatnie wsparło Jej późniejszą działalność naukowo-dydaktyczną rozwijaną z powodzeniem na gruncie współpracy polsko-niemieckiej. Habilitantka jest także absolwentką studiów podyplomowych z zakresu pozyskiwania eurofunduszy, co wzmocniło Jej kompetencje do prowadzenia zajęć dydaktycznych z tego zakresu ze studentami animacji kultury, choć nie tylko.

W 2006 roku uzyskała stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w dyscyplinie pedagogika na podstawie rozprawy doktorskiej zatytułowanej *Polskie i niemieckie koncepcje edukacji kulturalnej dwudziestego wieku*, napisanej pod kierunkiem Prof. dra hab. Józefa Kargula i obronionej na Wydziale Nauk Pedagogicznych i Społecznych Uniwersytetu Zielonogórskiego. Recenzentami w przewodzie doktorskim byli: Prof. dr hab. Katarzyna Olbrycht i Dr hab. Henryk Depta, prof. nadzw. W 2007 roku w Oficynie Wydawniczej „Impuls” ukazała się Jej monografia zatytułowana *Edukacja kulturalna w Polsce i w Niemczech: inspiracje - propozycje - koncepcje*, która zasadniczo oparta jest na tekście tej rozprawy. Kandydatka uczciwie nie wykazała jej w swoim dorobku podoktorskim w niniejszym postępowaniu habilitacyjnym, stąd nie podlega ona tutaj ocenie. Warto jednak podkreślić, że książka ta przyczyniła się znacząco do ugruntowania i rozwoju konstruowania w naszym kraju nowej wiedzy naukowej na temat edukacji kulturalnej.

Ocena istotności aktywności naukowej Kandydatki po uzyskaniu stopnia naukowego doktora

Oceny istotności aktywności naukowej Kandydatki po uzyskaniu stopnia naukowego doktora dokonam w układzie zbliżonym do struktury załącznika nr 4 zawierającego wykaz dorobku habilitacyjnego oraz w zakresie wszystkich kryteriów uwzględnianych w Ustawie

o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

We wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego, autoreferacie oraz wykazie dorobku habilitacyjnego Dr S. Słowińska podała jako tytuł osiągnięcia naukowego monografię *Sensy oddolnych inicjatyw kulturalnych w interpretacji ich realizatorów*, wydaną w Oficynie Wydawniczej Uniwersytetu Zielonogórskiego w 2017 roku. Ocenę tego najważniejszego osiągnięcia naukowego Kandydatki przedstawiam szczegółowo w dalszej części niniejszej recenzji. W tym miejscu jednak pragnę zauważyć, że książka ta została uhonorowana w marcu 2018 roku przez Zarząd Główny Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego nagrodą za wybitną monografię, co wiąże się z uzyskaniem 50 punktów w ocenie parametrycznej jednostek naukowych na podstawie obecnie obowiązujących przepisów. Kandydatka nie podała tego faktu w wykazie dorobku habilitacyjnego, gdyż Jej wniosek o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego datowany jest na dzień 14 grudnia 2017 roku. Decyzja o przyznaniu tej nagrody ogłoszona została niedawno, a przytaczam ją w niniejszej recenzji jako istotną informację w kontekście całościowej oceny dorobku Habilitantki.

W wykazie innych prac naukowych, niewchodzących w skład głównego osiągnięcia naukowego, Dr S. Słowińska zamieściła informacje dotyczące wielu swoich dokonań. Znalazły się w nim, między innymi, artykuły (w tym jeden współautorski napisany z Małgorzatą Olejarz) opublikowane w czasopiśmie „Edukacja Dorosłych” w roku 2014 (10 punktów) i 2016 (11 punktów), znajdującym się na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH). W przypadku artykułu współautorskiego wkład Habilitantki został określony na 75%, co potwierdzają dołączone do dokumentacji oświadczenia (S. Słowińskiej i M. Olejarz). Artykuły te Habilitantka wyróżniła w swoim dorobku poprzez umieszczenie ich na liście wybranych swoich publikacji i dołączenie ich kopii. Jeden z nich, zatytułowany *Koncepcje małych światów przeżywanym - fenomenologiczne inspiracje dla andragogiki*, ma charakter dociekań metodologicznych. Autorka wychodzi od fenomenologicznych ujęć światów przeżywanym Edmunda Husserla i Alfreda Schütza, aby zasadniczo omówić koncepcję małych światów przeżywanym autorstwa Anne Honer i Rolanda Hitzlera (niemieckich przedstawicieli socjologii hermeneutycznej) oraz ugruntowaną w niej metodę badawczą etnografii świata przeżywanego. Artykuł ma na celu rozpatrzenie i wskazanie możliwości wykorzystania tego podejścia w badaniach andragogicznych. Habilitantka w tej i w kilku innych swoich publikacjach potwierdziła nabycie kompetencji naukowych do prowadzenia dociekań metodologicznych z zakresu filozofii i metodyki wybranych podejść badań jakościowych. Drugi ze wska-

zanych tu artykułów, zatytułowany *Znaczenie przeszłości i sposoby jej przywoływania w oddolnych inicjatywach społeczno-kulturalnych*, to komunikat z badań empirycznych zrealizowanych w ramach projektu, którego kierowniczką była Habilitantka, a opartych na przesłankach fenomenologii społecznej Alfreda Schütza i paradygmatu interpretatywnego nauk społecznych. Wychodząc od kategorii czasu w kulturze, Autorka skoncentrowała się w nim zasadniczo na wykazaniu swoistości myślenia o przeszłości i jej przywoływania w badanych inicjatywach społeczno-kulturalnych, wyróżniając cztery typy inicjatorów: zakorzenieni w tradycji, „odkrywczy” przeszłości, sentymentalni kolekcjonerzy i (re)interpretatorzy przeszłości. Potwierdziła tym samym nabycie umiejętności problematyzowania oraz typologizowania w analizie i interpretacji bogatego materiału danych jakościowych. Trzeci z wymienionych tu artykułów (przygotowany wspólnie z M. Olejarką), pod tytułem *Aktywność kulturalna w doświadczeniu kobiet 50+ i jej emancypacyjny wymiar*, analogicznie stanowi analizę i interpretację części materiału empirycznego zgromadzonego w ramach zespołowego projektu badawczego, którego kierowniczką była Habilitantka, opartego również na założeniach fenomenologii społecznej Alfreda Schütza i wpisującego się w orientację jakościową badań andragogicznych i geragogicznych, dodatkowo rozwiniętych o perspektywę pedagogiki emancypacyjnej w ujęciu Marii Czerepaniak-Walczak. Omówione tu trzy artykuły wyraźnie wskazują główny krąg zainteresowań naukowych Habilitantki wokół zagadnień aktywności kulturalnej osób dorosłych, oddolnych inicjatyw społeczno-kulturalnych w ujęciu andragogicznym oraz fenomenologicznie zorientowanych badań jakościowych. Tropy te znalazły następnie owocne rozwinięcie i pogłębienie w rozprawie habilitacyjnej Dr S. Słowińskiej.

Wykaz publikacji naukowych Habilitantki obejmuje ponadto: 18 rozdziałów (16 autorskich i 2 współautorskie) w monografiach, 2 teksty w materiałach pokonferencyjnych, 9 artykułów w czasopismach znajdujących się na liście B Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, jedną opublikowaną recenzję monografii, współautorstwo lub redakcję trzech raportów ze zrealizowanych zespołowych projektów badawczych oraz redakcję naukową dwóch prac zbiorowych. Jeśli chodzi o czasopisma, w których znalazły się artykuły Habilitantki, to wymienić tu należy przede wszystkim: „Rocznik Andragogiczny” (14 punktów), „Rocznik Lubuski” (11 punktów) oraz „Dyskursy Młodych Andragogów” (10 punktów). Łącznie na dotychczasowy dorobek podoktorski Habilitantki składa się 40 publikacji naukowych. W tym miejscu należy jednak zauważyć, że w wypadku sumarycznego impact factor, liczby cytowań i indeksu Hirscha według bazy Web of Science w ankiecie Kandydatka wpisała albo kreskę, albo 0. Tylko dwie Jej publikacje spośród wymienionych w wykazie zostały wydane w językach obcych (niemieckim i angielskim) jako rozdziały w monografiach. Po-

nadto Dr S. Słowińska wygłosiła w ocenianym okresie 9 referatów podczas konferencji międzynarodowych, odbywających się w Polsce i w Niemczech, oraz 16 - podczas konferencji krajowych.

Ze wszystkich tych prac naukowych wyłania się obraz badaczki zainteresowanej: polskimi i niemieckimi koncepcjami edukacji kulturalnej, co wynika z Jej analiz prowadzonych w ramach rozprawy doktorskiej, ale także projektami współpracy polsko-niemieckiej w kontekście wielokulturowej i międzykulturowej edukacji dorosłych, niemieckimi koncepcjami i praktyką międzygeneracyjnego uczenia się, animacją kultury i kształceniem animatorów kultury (w tym z zastosowaniem metody projektów), aktywnością kulturalną osób dorosłych, w tym seniorów, edukacją kulturalną dorosłych w Polsce, inicjatywami kulturalnymi/spoleczno-kulturalnymi, ze szczególnym uwzględnieniem inicjatyw oddolnych jako czynnika zmiany i rozwoju kapitału społecznego, a także relacjami między projektem animacyjnym a badaniami w działaniu. Dodatkowo podkreślić należy konsekwentne wykorzystywanie przez Habilitantkę badań jakościowych w autorskich i koordynowanych przez Nią projektach badawczych, ze szczególnym uwzględnieniem fenomenologii społecznej A. Schütza, metody etnograficznej, wywiadu pogłębionego, analizy danych zastanych i zawartości stron internetowych oraz różnych technik obserwacyjnych. Jest także autorką lub współautorką tekstów metodologicznych. Całość swojego dorobku jednoznacznie identyfikuje z osadzeniem naukowym w andragogice, w której wyraźnie zazaczyła się jako specjalistka problematyki relacji między kulturą/działalnością kulturalną a edukacją dorosłych. Podejmuje i tworzy rozwija tym samym wątki rzadko podejmowane i stosunkowo mało rozpoznane empirycznie. Jej dorobek publikacyjny można uznać za znaczący ilościowo i jakościowo, w kontekście polskiej andragogiki, i szerzej pedagogiki.

Wśród publikacji Habilitantki poruszających wyżej wymienione zagadnienia, na szczególną uwagę - moim zdaniem - zasługują trzy opracowania. Pierwsze z nich to artykuł *Uczenie się dorosłych w niemieckiej refleksji systemowo-konstruktywistycznej*. Autorka przedstawia w nim przekonujące argumenty na rzecz wykorzystywania perspektywy konstruktywistycznej w andragogice, przywołując i interpretując poglądy i koncepcje niemieckiego uczonego Horsta Sieberta. Wskazując między innymi na uczenie się jako proces konstruowania i rekonstruowania (własnej) rzeczywistości, dokonała pogłębionego porównania dydaktyki mechanistycznej i systemowej oraz przywołała szereg inspirujących założeń i propozycji perspektywy systemowo-konstruktywistycznej stosowanej na gruncie niemieckiej andragogiki. Artykuł *O „gettoizacji” aktywności kulturalnej seniorów* to udana próba analitycznego uchwycenia manifestującego się coraz bardziej zjawiska profilowania ofert i działań kultural-

nych pod kątem zapotrzebowań ściśle wydzielonych grup wiekowych, co w rezultacie może prowadzić do wzmocnienia funkcjonowania odrębnych subkultur ze względu na wiek, w tym wypadku „subkultury seniorów”. Autorka, trafnie odwołując się do wyników badań empirycznych (własnych i innych), w konsekwencji sformułowała postulat równoważenia tych form aktywności kulturalnej, tworzonych i realizowanych „na wyłączność” seniorów, projektami międzypokoleniowymi. Tekst *Projekt animacyjny jako metoda pracy w oparciu o badania w działaniu* to pogłębione opracowanie Dr S. Słowińskiej poświęcone wyraźnym analogiom między metodyką realizacji projektu animacyjnego i projektu badań w działaniu, przy założeniu, że opierają się one na założeniach filozofii i pedagogiki krytycznej, emancypacyjnej. Autorka porównała dwa modele projektu animacyjnego - linearny i spiralny, promując jednoznacznie ten drugi, a jednocześnie przedstawiła interesującą propozycję zintegrowania go z cyklem badań w działaniu. Habilitantka wykorzystała w konstrukcji tego istotnego tekstu swoje doświadczenie i wiedzę z zakresu animacji kultury oraz kompetencje metodologiczne, rozwijając tym samym zarówno teoretyczne ujęcia istoty działalności animacyjnej jak i wprowadzając nowe wątki do wiedzy na temat społecznych badań w działaniu z nastawieniem emancypacyjnym.

Na podkreślenie w dorobku naukowym Habilitantki zasługuje fakt, iż dwukrotnie z powodzeniem kierowała ona zespołowymi projektami badawczymi. Były to projekty finansowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP w ramach programu/priorytetu: Obserwatorium kultury. Pierwszy z nich zrealizowany został w 2012 roku i zatytułowany: *Inicjatywy i ludzie w kulturze lubuskiej - nowe przestrzenie*, a drugi w latach 2013-2014 pod tytułem: *Inicjatywy z udziałem osób 50+ a rozwój kapitału społecznego w województwie lubuskim - diagnoza i ewaluacja*. W drugim przypadku, oprócz raportu zamieszczonego na stronie internetowej, ukazała się w druku w Oficynie Wydawniczej Uniwersytetu Zielonogórskiego zmodyfikowana i poszerzona jego wersja w postaci monografii zbiorowej pod redakcją naukową S. Słowińskiej, zatytułowana *Inicjatywy kulturalne angażujące osoby 50+ jako przestrzeń indywidualnego rozwoju i kształtowania kapitału społecznego* (Zielona Góra 2015). Ponadto Habilitantka uczestniczyła w 2017 roku jako wykonawca i koordynator badań jakościowych w realizacji regionalnego projektu badawczego zatytułowanego *Kultura? Tędy!* w ramach ogólnopolskiego programu Bardzo Młoda Kultura, finansowanego przez Narodowe Centrum Kultury. Wszystkie te projekty realizowane były w ramach programów grantowych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub Narodowego Centrum Kultury jako ministerialnej agendy. Były to jednak programy nastawione na prowadzenie badań diagnostycznych w sferze działalności kulturalnej i jako takie spełniały podstawowe wymogi

stawiane badaniom naukowym. W przypadku dwóch pierwszych projektów Habilitantka była ich pomysłodawczynią, kierowniczką i jedną z kluczowych realizatorek. W ramach raportu z projektu *Inicjatywy i ludzie w kulturze lubuskiej - nowe przestrzenie*, zrealizowanego przez Sylwię Słowińską, Bogdana Idzikowskiego, Małgorzatę Olejarz, Marka Zadłużnego i Jarosława Dulębę (pracowników Zakładu Animacji Kultury i Andragogiki UZ), Habilitantka opracowała wprowadzenie, rozdział dotyczący założeń badań oraz rozdział obejmujący prezentację wyników badań ankietowych i analiz zasobów internetowych, a także opisała 7 przypadków objętych badaniami. Raport nie posiada statusu formalnej publikacji, gdyż nie nadano mu numeru ISBN, został jednak poddany recenzji naukowej, co uwidocznione jest na rewersie strony tytułowej. Z uwagi na charakter programu grantowego, jego autorzy skupili się na faktograficznym dokumentowaniu konkretnych przypadków podmiotów osobowych i instytucjonalnych oraz podejmowanych przez nich inicjatyw kulturalnych. Ramy teoretyczne i założenia metodologiczne przedstawione zostały w zminimalizowanej postaci. Raport ten stanowi jednak źródło bogatej wiedzy na temat inicjatyw kulturalnych podejmowanych oddolnie przez pojedynczych twórców, stowarzyszenia i grupy nieformalne, łącząc się ściśle z zagadnieniami animacji kultury. W pracy zbiorowej pod redakcją naukową S. Słowińskiej *Inicjatywy kulturalne angażujące osoby 50+ jako przestrzeń indywidualnego rozwoju i kształtowania kapitału społecznego* znalazły się dwa autorskie rozdziały Habilitantki: *Aktywność kulturalna osób 50+ jako przestrzeń rozwijania kapitału społecznego - konteksty teoretyczne* oraz *Rola realizatorów zajęć a rozwój kapitału społecznego uczestników - perspektywa realizatorów*. Ponadto znalazły się w niej dwa fragmenty jako teksty współautorskie, a mianowicie rozdział metodologiczny oraz podsumowanie. O ile w przypadku podsumowania otrzymałem w przekazanej dokumentacji stosowne oświadczenie współautora o wkładzie procentowym, o tyle już w wypadku rozdziału metodologicznego takiego oświadczenia nie znalazłem. W tym miejscu zatem jedynie odnośę się do dwóch wymienionych wyżej rozdziałów autorskich. Rozdział dotyczący aktywności kulturalnej osób 50+ w kontekście rozwijania kapitału społecznego rozpoczyna się ustaleniami i analizami terminologicznymi dotyczącymi kapitału społecznego oraz aktywności kulturalnej/uczestnictwa w kulturze. Autorka odwołała się do aktualnej, trafnie dobranej literatury socjologicznej, kulturoznawczej i pedagogicznej, podporządkowując narrację profilowi tematycznemu projektu i monografii. Kolejny fragment tego rozdziału dotyczy przeglądu badań nad aktywnością kulturalną osób 50+. Autorka dobitnie wykazała w nim, że jest to problematyka istotna ale zaniedbywana przez socjologów i pedagogów. Rozdział zakończony jest zarysowaniem związku aktywności kulturalnej i animacji kultury, z wyeksponowaniem kluczowych jej cech z perspektywy pedagogicznej. Z kolei w drugim roz-

dziale Habilitantka na podstawie zebranego i przeanalizowanego materiału empirycznego przekonująco wykazała związki aktywności kulturalnej osób 50+ i intencjonalnej działalności realizatorów zajęć kulturalnych, w konsekwencji wyróżniając i opisując pięć charakterystycznych ról przez nich pełnionych: „Anioła Stróża”, animatora, koordynatora, autorytetu-specjalisty, reżysera. Posłużyła się przy tym metodami badań i analiz jakościowych, wykorzystując wydatnie narracje osób badanych. W trzecim z wymienionych projektów badawczych *Kultura? Tędy!* Habilitantka pełniła rolę jednej z wykonawczyń i w ramach wstępnego raportu przygotowała część dotyczącą prezentacji wyników badań (maszynopis raportu został dołączony do dokumentacji w postępowaniu habilitacyjnym). Ponieważ projekt ten nie został jeszcze zakończony, a załączony wydruk nie ma statusu formalnej publikacji, nie będę się odnosił do jego zawartości. Pragnę jednak na marginesie zwrócić uwagę na fakt, że Habilitantka podjęła w tym tekście próbę uzasadnienia posługiwania się terminem „edukacja kulturowa” na miejsce pojęcia „edukacja kulturalna”, przywołując propozycję terminologiczną socjologa kultury Marka Krajewskiego. Jak się domyślam, wynika to z języka stosowanego w opisie tego programu grantowego przez Narodowe Centrum Kultury, a nie z przesłanek naukowych. Analizowanie różnic między tymi dwoma terminami w refleksji pedagogicznej zakorzenione jest bowiem jeszcze w klasycznej pedagogice kultury (Bogdan Nawroczyński) i rozwijane w neopedagogice kultury (Janusz Gajda), o czym już Habilitantka nie wspomniała.

Jak wynika z przedłożonego wykazu dorobku habilitacyjnego, Dr S. Słowińska została nagrodzona trzykrotnie przez Rektora macierzystego Uniwersytetu za działalność naukową oraz otrzymała nagrodę zespołową I stopnia Rektora UZ za osiągnięcie organizacyjne związane z Jej intensywną pracą w redakcji czasopisma „Dyskursy Młodych Andragogów”, znajdującego się na liście B MNiSW (10 punktów). Zaangażowanie Habilitantki w rozwój i prowadzenie tego pisma należy w tym miejscu wyróżnić także ze względu na pełnienie od kilku lat funkcji jego sekretarza i redaktora tematycznego.

Jeśli chodzi o dorobek dydaktyczny i popularyzatorski oraz współpracę międzynarodową, to Habilitantka wymieniła w ankiecie aktywny udział w 5 krajowych konferencjach naukowych, organizację otwartego seminarium podsumowującego oba koordynowane przez Nią projekty badawcze oraz pełnienie funkcji członka komitetu organizacyjnego III Transdyscyplinarnego Sympozjum Badań Jakościowych w Zielonej Górze w 2014 roku, a także coroczny od 2000 roku udział w komitecie organizacyjnym Letnich Szkół Młodych Andragogów w roli organizatorki wyjazdów studyjnych do instytucji edukacji dorosłych w Niemczech. Dr S. Słowińska reprezentuje macierzysty wydział w konsorcjum naukowym *Lifelong*

Learning - Konsorcjum, koordynowanym przez UMK w Toruniu oraz uczestniczy w sieci *Between Global and Local. Adult Learning and Communities* w ramach European Society for Research on the Education of Adults, pełniąc jednocześnie od 2017 roku funkcję przedstawiciela wydziału w tej organizacji naukowej. Jest członkinią Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego, Lubuskiego Towarzystwa Naukowego oraz Zespołu Pedagogiki Kultury i Edukacji Międzykulturowej Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN. Prowadzi regularne zajęcia dydaktyczne ze studentami kierunku - pedagogika, głównie w ramach specjalności - animacja kultury, a także angażuje się w prace koncepcyjne związane z programem kształcenia na tej specjalności. Dodatkowo realizuje jeden z przedmiotów kształcenia w języku angielskim dla studentów w ramach programu ERASMUS. Była promotorką 89 prac licencjackich i sprawowała opiekę nad grupami studenckimi zaangażowanymi przy realizacji projektów badawczych. Współpracowała także z Narodowym Centrum Kultury jako ekspertka i recenzentka projektów edukacyjnych z zakresu edukacji kulturalnej. 11 razy pełniła funkcję recenzentki wydawniczej artykułów w czasopismach naukowych. W tej części oceny dorobku Habilitantki zauważyć należy, że nie sprawowała ona opieki nad doktorantami i nie pełniła funkcji promotora pomocniczego, ponadto nie odbyła staży w zagranicznych czy krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich i nie wykonywała ekspertyz na zamówienie. W szczególności brak pełnienia funkcji promotora pomocniczego oraz odbycia staży naukowych stanowią znaczącą lukę w dotychczasowym dorobku Kandydatki.

Dokonując całościowej oceny istotności aktywności naukowej Dr S. Słowińskiej po uzyskaniu przez nią stopnia naukowego doktora, podkreślić należy w szczególności Jej dorobek publikacyjny w czasopismach punktowanych, w tym w jednym znajdującym się na liście ERIH, choć są to wyłącznie czasopisma polskie. Habilitantka podejmuje zagadnienia teoretyczne, metodologiczne oraz prowadzi i koordynuje badania dotyczące problematyki istotnej i aktualnej w kontekście potrzeb i tendencji rozwoju andragogiki, specjalizując się w zakresie edukacji kulturalnej, animacji kultury, aktywności kulturalnej i działalności kulturalnej w różnych kontekstach. Interesuje się także jakościowymi, humanistycznymi orientacjami nauk społecznych, metodologią badań jakościowych, które stara się adekwatnie stosować w realizowanych dociekaniach empirycznych. Potwierdziła swoje kompetencje do kierowania zespołami badawczymi w trakcie realizacji dwóch projektów badawczych. Posiada bogaty dorobek publikacyjny, choć w niewielkim stopniu uwzględnia on opracowania w językach obcych. Uczestniczy regularnie z referatami i komunikatami w konferencjach naukowych, a także je współorganizuje. Wydatnie angażuje się w prace komitetu redakcyjnego uznanego czasopisma naukowego. Jest nagradzana przez władze macierzystej uczelni oraz Akademickiego

Towarzystwa Andragogicznego za działalność naukową. Standardowo realizuje swoje obowiązki akademickie w zakresie działalności dydaktycznej. Spośród kryteriów, jakie formułuje się wobec kandydatów do habilitacji, nie wykazała w ankiecie wskaźników bibliometrycznych swoich publikacji, pełnienia funkcji promotora pomocniczego i odbycia staży naukowych.

Reasumując i biorąc jednak pod uwagę całokształt Jej dorobku, uznaję, że wypełnia Ona warunek ustawowy wykazywania się istotną aktywnością naukową - w stopniu dostatecznym.

Ocena wskazanego przez Kandydatkę osiągnięcia naukowego jako podstawy ubiegania się o stopień doktora habilitowanego

Dr Sylwia Słowińska wskazała jako osiągnięcie naukowe, będące podstawą ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika, monografię autorską zatytułowaną *Sensy oddolnych inicjatyw kulturalnych w interpretacji ich realizatorów* (Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2017, ss. 324). Recenzentami wydawniczymi tej książki są: Prof. dr hab. Leszek Gołdyka z Uniwersytetu Zielonogórskiego (socjolog) oraz Dr hab. Alicja Jurgiel-Aleksander, prof. nadzw. z Uniwersytetu Gdańskiego (pedagog). Zjawisko „oddolnych inicjatyw kulturalnych” należy do istotnych i aktualnych fenomenów pedagogicznych/edukacyjnych, choć rzadko opisywanych w literaturze przedmiotu z zakresu nauk społecznych i humanistycznych. Hasło to stało się także przedmiotem wybranych programów grantowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP, co zainteresowało Habilitantkę i w konsekwencji doprowadziło do kierowania przez Nią dwoma zespołowymi projektami badawczymi odnoszącymi się wprost do tego zjawiska. Bogaty materiał empiryczny zgromadzony przez zespół pod Jej kierunkiem naukowym w ramach projektu *Inicjatywy i ludzie w kulturze lubuskiej - nowe przestrzenie* zainspirował Habilitantkę do bardziej dogłębnego, zaawansowanego naukowo przyjrzenia się wybranym jego komponentom i przeprowadzenia wnikliwej analizy wtórnej pod kątem kluczowej dla Jej badań kategorii „sensów” z wykorzystaniem instrumentarium analityczno-interpretacyjnego fenomenologii społecznej Alfreda Schütza.

Recenzowana monografia posiada klasyczną strukturę opracowania teoretyczno-empirycznego. Rozdział pierwszy dotyczy pojęć uczestnictwa w kulturze i aktywności kulturalnej z uwzględnieniem dylematów definicyjnych i poszukiwania nowych ujęć. Rozdział drugi to fragment w całości poświęcony kategorii oddolnych inicjatyw kulturalnych w kon-

tekście przemian kulturowych w Polsce po roku 1989. Trzeci rozdział z kolei to prezentacja podstawowych założeń i kluczowych wątków fenomenologii społecznej Alfreda Schütza jako filozoficznej i metodologicznej podstawy badań Autorki nad sensami oddolnych inicjatyw kulturalnych. Rozdział czwarty zawiera opis zastosowanej procedury badawczej, a piąty - szczegółową charakterystykę wyników przeprowadzonych badań. W refleksji końcowej Autorka podjęła próbę syntezy swoich analiz i interpretacji nad sensami oddolnych inicjatyw kulturalnych w kontekście założonych w koncepcji badań odniesień do kategorii animacji kultury, alternatywności i społeczeństwa obywatelskiego, co stanowi kanwę całości Jej wywodu w ocenianej monografii.

Dwa pierwsze rozdziały to prezentacja, interpretacja i reinterpretacja aktualnej wiedzy głównie na temat kultury współczesnej, uczestnictwa w kulturze, aktywności kulturalnej, animacji kultury oraz oddolnych inicjatyw kulturalnych. Autorce udało się przede wszystkim przedstawić syntetycznie mozaikę kultury współczesnej poddanej głębokim przeobrażeniom na początku XXI wieku. Przy tym odwołała się do kluczowej literatury przedmiotu i znaczących autorów reprezentujących socjologię kultury, medioznawstwo i kulturoznawstwo, pedagogikę kultury i społeczną. Pomięła jednak znaczące dla współczesnych studiów kulturowo-edukacyjnych publikacje Zbyszko Melosika na ten temat. Skupiła się na nowych procesach i zjawiskach kulturowych, w tym: odinstytucjonalizowania kultury, prosumpcji, mediatyzacji i wirtualizacji kultury, dominacji tekstów kultury popularnej, „wszystkożerności kulturalnej”, kulturze nadmiaru. Z tej perspektywy przeszła do pytania o potrzebę czy wręcz konieczność redefinicji pojęć „uczestnictwa w kulturze” i „aktywności kulturalnej”, aby powiązać swoje rozważania z odniesieniami do pojmowania istoty animacji kultury. W dalszej części wywodu skupiła się na kategorii „oddolnych inicjatyw kulturalnych”, wpisując swoje rozważania w kontekst przemian kulturowych w Polsce po roku 1989. Ten rozdział ma wyraźnie nachylenie pedagogiczne, choć Habilitantka wykorzystywała także tezy antropologów i socjologów kultury na temat istoty działalności animacyjnej. Zaproponowała w tej części rozpatrywanie oddolnych inicjatyw kulturalnych jako: efektu działań animacyjnych, przejawu społeczeństwa obywatelskiego, działania nowych aktorów na scenie kultury oraz działania alternatywnego i wyrazu oporu. Analizy te - poza walorami poznawczymi - stanowią rdzeń problematyzowania całego wywodu Autorki, dotyczącego sensów oddolnych inicjatyw kulturalnych nadawanych im przez ich realizatorów. Pozwoliło to zaplanować i rozwinąć siatkę interpretacyjną bogatego materiału empirycznego. W tej części na podkreślenie zasługują niezwykle kompetentne analizy dotyczące animacji kultury oraz interesujące interpretacje inicjatyw oddolnych w kontekście kultury alternatywnej. Zastanawiam się jednak, czy owe inicjatywy nie mogą

posiadać jeszcze innych znaczeń i sensów oraz czy narzucona na wstępie siatka interpretacyjna nie zubożyła ich całościowych charakterystyk.

Prymarnie zainteresowania badaniami jakościowymi i metodologią nauk społecznych zorientowanych humanistycznie zaowocowały fascynacją Habilitantki fenomenologią społeczną Alfreda Schütza, co w pełni znalazło odzwierciedlenie w wyborze tej perspektywy poznawczej jako podstawy przeprowadzonych badań i analiz. Dr S. Słowińska kompetentnie zaprezentowała w rozdziale trzecim podejście fenomenologiczne stosowane w badaniach społecznych, mając świadomość różnych jego ujęć oraz zastosowań (w tym w pedagogice), a także kluczowe założenia fenomenologii społecznej A. Schütza, eksponując takie kategorie jak: świat życia codziennego, działanie i jego motywy („motywy ażeby” i „motywy ponieważ”), interpretacja, rozumienie i sens, czy postulat adekwatności. Przesłanki te i kategorie Habilitantka zastosowała konsekwentnie w analizie i interpretacji materiału empirycznego. W tej części monografii znalazło się także omówienie założeń ontologicznych, epistemologicznych i metodologicznych uzasadniających osadzenie całego projektu badawczego w paradygmacie interpretatywnym (s. 106-108). Celem badań Habilitantka uczyniła „zrozumienie oddolnych inicjatyw kulturalnych, co zgodnie z zastosowanym podejściem badawczym wymagało rekonstrukcji znaczeń przypisywanych tym inicjatywom przez podejmujących je aktorów społecznych” (s. 107). Z tego wyniknęło sformułowanie problemu badawczego: „jakie sensy nadają oddolnym inicjatywom kulturalnym ich realizatorzy?” (s. 107). Autorka nie wyartykułowała przy tym wyraźnie problemów szczegółowych, co uzasadniła założeniami zastosowanej metody, uwzględniającej emergentne wylanianie się istotnych sposobów pojmowania oddolnych inicjatyw kulturalnych już w trakcie analizy materiału (s. 108). Podejście takie jest zgodne z indukcyjną logiką tej odmiany badań jakościowych nastawionych wyraźnie na „kontekst odkrycia”.

Rozdział czwarty Autorka poświęciła omówieniu zastosowanej procedury badawczej. W pierwszym zdaniu stwierdziła: „Badania zostały zrealizowane w roku 2012 w ramach projektu *Inicjatywy i ludzie w kulturze lubuskiej - nowe przestrzenie*”. Zastanawiać wobec tego mogą dwa fakty. Dlaczego badania zrealizowane w 2012 roku znajdują swoje omówienie dopiero w 2017 roku oraz jakie są relacje między raportem z wyżej wymienionego projektu zespołowego, przygotowanym przez Sylwię Słowińską, Bogdana Idzikowskiego, Małgorzatę Olejarz, Marka Zadłużnego i Jarosława Dulębę jako jego współautorów, a ocenianą obecnie monografią Sylwii Słowińskiej, która była inicjatorką i kierowniczką tego projektu. Częściowo odpowiedzi na te wątpliwości dostarczyła Habilitantka, pisząc w swojej monografii: „Pozyskany w projekcie materiał badawczy został wykorzystany częściowo i w inny sposób niż

w raporcie z badań, który miał raczej charakter popularyzatorski, a jego celem było przede wszystkim opisanie dwudziestu jeden wybranych inicjatyw jako indywidualnych przypadków”. Porównując oba teksty, rzeczywiście można potwierdzić tę deklarację. Pozostaje zatem do rozstrzygnięcia dylemat natury metodologicznej, czy możliwe jest ponowne wykorzystanie tego samego materiału badawczego w ramach koncepcji nowego projektu badawczego. Metodologia badań naukowych dopuszcza takie rozwiązania. Przede wszystkim nie jest to zupełnie nowy projekt badawczy, gdyż bazuje wydatnie na wcześniejszym, a ponadto wtórna analiza danych może przynieść nowe korzyści poznawcze w stosunku do wcześniejszych badań na podobny czy wręcz analogiczny temat. Habilitantka była kierowniczką tego projektu, zatem posiada prawo do korzystania z tego materiału empirycznego w kolejnych analizach. Dla pełnej jednoznaczności takiego rozstrzygnięcia mogła jednak zadbać o dołączenie do dokumentacji stosownego oświadczenia współautorów projektu, czego nie uczyniła. Dystans czasowy między 2012 i 2017 rokiem zapewne wynika z faktu, że Habilitantka stopniowo dochodziła do odkrywania nowych jakości w zebranych materiale w rezultacie awansowania swoich kompetencji metodologicznych w zakresie posługiwania się instrumentarium fenomenologii społecznej A. Schütza.

Rozdział metodologiczny zawiera zatem analogiczne informacje (metoda: etnografia; techniki: wywiad pogłębiony, obserwacja i analiza danych zastanych), choć oba postępowania badawcze zasadniczo odróżnia kwestia anonimowości. W raporcie z 2012 roku podano dane osobowe realizatorów badanych oddolnych inicjatyw kulturalnych, w monografii z 2017 roku Autorka postanowiła zastosować zabieg częściowej anonimizacji, uzasadniając to wymogiem ochrony danych osobowych. W związku z tym rodzą się wątpliwości co do zasadności i skuteczności posłużenia się zabiegiem anonimizacji, który coraz częściej staje się nieodłącznym elementem raportów z badań jakościowych. Dr S. Słowińska w artykule *Znaczenie przeszłości i sposoby jej przywoływania w oddolnych inicjatywach społeczno-kulturalnych*, również korzystając z części materiału empirycznego zgromadzonego w ramach projektu *Luźnie i inicjatywy w kulturze lubuskiej - nowe przestrzenie*, zamieściła następujący przypis: „Ze względu na specyfikę badań materiał badawczy za zgodą uczestników nie był anonimizowany” (s. 41). Natomiast w recenzowanej monografii habilitacyjnej napisała: „Osoby uczestniczące w badaniach udzieliły zgody na jawny w nich udział, a nawet były zainteresowane, by nie był on anonimowy, gdyż traktowały go jako wyróżnienie, oceniały pozytywnie, że ich działalność została dostrzeżona i stała się obiektem zainteresowania naukowego. Uznawały to więc także za sposób na wyjście z cienia i promocję oraz potwierdzenie wartości podejmowanych inicjatyw. Uznałam jednak, że w niniejszej monografii, ze względu na ochronę danych

osobowych, nie będą się posługiwała nazwiskami działaczy, natomiast nazwa inicjatyw, imprez, organizacji pozostanie jawna” (s. 115). Zauważyć należy, że zabieg ten nie do końca się powiodł, gdyż raport z pierwotnych badań jest dostępny w Internecie, a nazwa inicjatywy czy organizacji pozwala na szybką identyfikację osoby realizatora z imienia i nazwiska. Jednak anonimizacja ma znacznie głębsze znaczenie w konstruowaniu wiedzy naukowej. Mianowicie, badacz rezygnując z eksponowania danych faktograficznych zmuszony jest do wysiłku poznawczego posługiwania się i konstruowania nazw typologicznych i tym samym dążenia do uogólniających syntez. W tym zakresie zabieg anonimizacji zastosowany przez Habilitantkę wyraźnie wzmocnił zakres i jakość korzyści poznawczych przeprowadzonej analizy wtórnej w stosunku do raportu z pierwotnych badań. Metodolodzy zainteresowani anonimizacją w badaniach jakościowych mogą tym samym traktować oba opracowania jako cenny materiał do badań metodologicznych dotyczących metodyki, efektywności i aporyczności tego zabiegu. Przykładem takiej częściowej anonimizacji jest wymienienie z nazwy oraz podanie kluczowych faktów dotyczących 16 oddolnych inicjatyw kulturalnych wybranych do analizy na użytek recenzowanej monografii (s. 116-118), a jednocześnie odstąpienie od podawania imion i nazwisk oraz innych danych osobowych ich realizatorów (9 kobiet i 23 mężczyzn), wchodzących w skład - jak to określiła Autorka - ich „centrum decyzyjno-organizacyjnego”, z którymi prowadzono wywiady (s. 118-119). Takie pośrednie rozwiązanie kwestii anonimizacji narzuciło w konsekwencji synkretyczny styl całego wywodu w rozdziale piątym monografii, poświęconym w całości prezentacji rezultatów przeprowadzonych badań.

Rozdział piąty został przez Habilitantkę zatytułowany *Oddolne inicjatywy kulturalne w świetle przeprowadzonych badań*. Jest to jedyna w monografii, bardzo obszerna bo zdecydowanie przekraczająca objętość jej połowy, część poświęcona analizie i interpretacji całości materiału empirycznego. Rodzi się w konsekwencji pytanie, czy zgodnie ze sformułowaniem problemem badawczym, rozdział ten dotyczyć powinien „oddolnych inicjatyw kulturalnych” czy „sensów nadawanych im przez ich realizatorów”. Z lektury rozdziału wyraźnie wynika, że jest to analizowanie i interpretowanie owych sensów, co zgodne jest z tematem całej pracy. Wobec powyższego tytuł rozdziału piątego nie oddaje w pełni jego treści. Ponieważ Autorka sformułowała jeden ogólny problem badawczy (ściśle odpowiadający przedmiotowi badań i tematowi pracy) oraz intencjonalnie zrezygnowała z formułowania problemów szczegółowych przed rozpoczęciem pracy analitycznej, emergentnie wykreowała strukturę tego rozdziału kierując się wybranymi kategoriami fenomenologii społecznej A. Schütza, logiką analizy indukcyjnej w omawianiu poszczególnych aspektów znaczeniowych nadawanych badanym inicjatywom przez ich realizatorów oraz dodatkowo przyjętą przez siebie siatką interpre-

tacyjną w trzech wymiarach pojmowania tych inicjatyw: jako efektu działań animacyjnych, przejawu społeczeństwa obywatelskiego oraz działania alternatywnego i wyrazu oporu. W rezultacie uporządkowała cały materiał według następujących zagadnień szczegółowych: (1) realizatorzy inicjatyw; (2) struktura inicjatyw; (3) dziedziny, obszary, tematyka i formy działań; (4) sposoby radzenia sobie z zadaniami; (5) style działania realizatorów oraz (6) sposoby rozumienia oddolnych inicjatyw kulturalnych przez ich realizatorów. Oznacza to, że ostatnie z wymienionych zagadnień (sposoby rozumienia oddolnych inicjatyw kulturalnych przez ich realizatorów) ma znaczenie kluczowe dla całego wywodu, a poprzedzające je zagadnienia pełnią rolę wprowadzającą czy pogłębiającą. W analizie sposobów rozumienia oddolnych inicjatyw kulturalnych przez ich realizatorów Autorka efektywnie posłużyła się zasadniczo kategoriami przyjętej perspektywy poznawczej, a mianowicie „motywami ażeby” i „motywami ponieważ”. Ten fragment rozdziału piątego (najobszerniejszy, bo zajmujący blisko 100 stron tekstu) stanowi najbardziej zaawansowane pod względem metodologicznym studium teoretyczno-empiryczne w całej monografii. Dobitnie potwierdza, że Habilitantka rozwiązała postawiony i dobrze uzasadniony problem badawczy, identyfikując, analizując i interpretując trzy zasadnicze typy sposobów tego rozumienia: podążanie za pasją, podążanie za pasją zabarwione społecznym zaangażowaniem oraz zaangażowane społecznie oddolne tworzenie kultury. Za każdym razem Autorka wyszczególnia zidentyfikowane „motywy ponieważ” i „motywy ażeby”, a także egzemplifikuje dany typ szerszą charakterystyką wybranych przypadków. Badaczka prawidłowo i owocnie posłużyła się zastosowaną procedurą badawczą, a wyniki jej dociekań przyniosły istotne korzyści poznawcze w stosunku do dotychczasowej wiedzy pedagogicznej, w szczególności zaś andragogicznej.

W ramach wszystkich podrozdziałów rozdziału piątego Autorka zastosowała analizę systematyczno-egzemplifikacyjną, opartą na kilku konsekwentnie przestrzeganych i sprawnie zrealizowanych reguł metodycznych. Starła się przedstawić istotę danego zagadnienia, wyróżnionego na podstawie zidentyfikowanych w materiale sensów oddolnych inicjatyw kulturalnych nadawanych im przez ich realizatorów, posługując się wybranymi formami reprezentacji graficznej czy tabelarycznej. Skoncentrowała się na zastosowaniu wybranej postaci systematyki tego materiału, tworząc interesujące klasyfikacje lub typologie, klarownie i syntetycznie opisując zidentyfikowane grupy znaczeń w ramach danego zagadnienia. Za każdym razem odwoływała się - zgodnie z założeniami zastosowanej metody badawczej - do egzemplifikacji kwestii szczegółowych, przeważnie w postaci celowo dobranych fragmentów narracji z wywiadów, „oddając głos” realizatorom badanych inicjatyw. Przedstawiła także, oprócz analizy zebranego i uporządkowanego materiału, próby (mniej bądź bardziej udane) jego in-

interpretacji z uwzględnieniem trzech poziomów: z punktu widzenia narratorów, z własnej pozycji badaczki oraz z perspektywy teoretycznej. W tym miejscu jednak niezbędne jest zwrócenie uwagi na niedostatek tej ostatniej. Mimo że Habilitantka na stronie 108 swojej rozprawy zadeklarowała, że zamierzała przyrzeć się zrekonstruowanemu sensom „także w kontekście teoretycznym”, to nie do końca ta deklaracja znalazła potwierdzenie w tekście całego rozdziału piątego, w którym pojawiły się stosunkowo nieliczne odwołania do celowo dobranej literatury przedmiotu. Częściowo ten niedosyt rekompensuje fragment zatytułowany *Refleksja końcowa*, w którym trzy zidentyfikowane typy sposobów rozumienia oddolnych inicjatyw kulturalnych przez ich realizatorów Autorka zinterpretowała w kontekście idei: animacji, obywatelskości czy alternatywności. Jest to przykład dobrze skonstruowanej syntezy całego wywodu analityczno-interpretacyjnego o istotnych walorach poznawczych.

Mimo sformułowanych uwag krytycznych, uznaję jednoznacznie, że monografia Dr Sylwii Słowińskiej *Sensy oddolnych inicjatyw kulturalnych w interpretacji ich realizatorów* stanowi istotne dokonanie naukowe, wzbogacające wydatnie dotychczasową wiedzę na temat działalności kulturalnej realizowanej w aktualnych kontekstach kulturowych początku XXI wieku w Polsce i wnosi do niej swoiste *novum* w postaci poznawczego uchwycenia istoty „oddolnych inicjatyw kulturalnych” realizowanych poza systemem instytucjonalnym przez pojedyncze osoby, stowarzyszenia i grupy nieformalne w kontekście ich znaczenia jako przejawów animacji kultury, funkcjonowania i wzmocnienia społeczeństwa obywatelskiego oraz manifestowania postaw alternatywnych w kulturze i wyrażania oporu społecznego. Habilitantka zrealizowała poprawnie badania empiryczno-analityczne, koncentrując się na poznaniu i rozumieniu sensów tych inicjatyw nadawanych im przez ich realizatorów, dobierając adekwatnie i wykorzystując owocnie poznawczo metodykę badań jakościowych osadzoną w paradygmacie interpretacyjnym i fenomenologii społecznej Alfreda Schütza, formułując istotny i aktualny problem badawczy oraz potwierdzając w przedłożonym tekście rozprawy habilitacyjnej jego rozwiązanie. Rozprawa ta stanowi także bogate źródło inspiracji dla praktyków działalności kulturalnej w naszym kraju, choć nie tylko.

Reasumując stwierdzam, że osiągnięcie naukowe Dr Sylwii Słowińskiej w postaci monografii *Sensy oddolnych inicjatyw kulturalnych w interpretacji ich realizatorów* stanowi - moim zdaniem - znaczny wkład w rozwój pedagogiki jako dyscypliny naukowej.

Konkluzja recenzji

Niniejszym oświadczam, że recenzowane osiągnięcie i dorobek naukowy odpowiadają warunkom określonym w art. 16 Ustawy z dnia 18 marca 2011 roku o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. 2011 nr 84 poz. 455). Istotna aktywność naukowa oraz znaczące osiągnięcie naukowe Dr Sylwii Słowińskiej w postaci monografii *Sensy oddolnych inicjatyw kulturalnych w interpretacji ich realizatorów* uzasadniają nadanie Jej stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika. Wnioskuje zatem o przystąpienie do kolejnych etapów postępowania habilitacyjnego.

Szczecin, dn. 2 maja 2018 roku